

HET SCHEUTBOSPARK

De wachtkamer van het geklasseerde gebied

De aanleg van het Scheutbospark in Sint-Jans-Molenbeek beantwoordt aan de nieuwe tuinbouwkunst. Die biedt een antwoord op de verwachtingen van de burgers, en versterkt tegelijk de landschappelijke en ecologische mogelijkheden van een plek – in dit geval: de vraag naar de typische velden en braaklanden van het Brabantse platteland.

EEN VLEUGJE GESCHIEDENIS

Oorspronkelijk was het Scheutbosgebied, zoals een groot deel van Brabant, begroeid met een reusachtig steenkoolbos. De ontginning begon in de achtste eeuw en 400 jaar later was bijna de hele zone ontbost om ze te gebruiken als landbouwgrond. Een aantal boerderijen, zoals die van Moortebeek en Ravensteen, hingen af van het feodale hof van Brabant en staan vermeld in de documenten van die periode.

Het gebied is ook gekend omdat er in de middeleeuwen een belangrijke veldslag plaats had: de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male, maakte aanspraak op een deel van Brabant en verpletterde er op 17 augustus 1356 de Brusselse troepen.

En het landschap? De Ferrariskaart toont dat het Scheutbos in 1775 een geheel was van bossen (in het noorden), landbouwgronden, vijvers (in het diepste punt van de vallei) en vochtige weiden. Twee riviertjes doorkruisen dit heuvelachtige terrein: de Maalbeek die van west naar oost stroomt, en de Leibeek die er ontspringt.

De verstedelijking van het gebied begon in de negentiende eeuw. De bossen verdwenen een voor een, de vijvers werden drooggelegd, de vochtige gronden gedraineerd en er kwamen wegen. Bij het begin van de twintigste eeuw werden de landbouwgronden die vroeger in de alluviale valleibodem lagen, verplaatst naar de hellingen. De Leibeek droogde uit als gevolg van de aanleg van de Mettewie- en Machtenslaan. Daarna versnelde de verstedelijking: op het terrein verschenen een rusthuis, de 'Cité joyeuse', het atheneum van Molenbeek en grote torengedebouwen met appartementen. Als het plan van aanleg voor die sector in 1990 niet herzien was, zou het Scheutbos nu volledig verdwenen zijn.

In 1992 gaf de gemeente Molenbeek zes hectare in het noordoostelijke deel van het Scheutbos in erfpacht aan het Brusselse Gewest om er een park aan te leggen voor de inwoners van de nieuwe wijken.

Vandaag is het gebied opgedeeld in twee duidelijk gescheiden sectoren: een gewestpark van zes hectare dat tussen 1993 en 1995 door leefmilieu Brussel-BIM werd aangelegd en een halfnatuurlijk gebied dat in 1997 werd geklasseerd (zie de fiche 'Scheutbospark').

ALGEMENE BESCHRIJVING : VAN HET STRUCTURELE NAAR HET EVOLUTIEVE

Toen Leefmilieu Brussel – BIM zes hectare in erfpacht kreeg om er een park aan te leggen, bestond dat deel van het Scheutbos uit spontane moestuintjes, enkele interessante vegetatierestanten, grote wilgen en verwaarloosde grasweiden. Het geheel leek op een onbestemd terrein vol afval en sluikstorten.

De stedenbouwkundige omgeving (torengebouwen, eengezinswoningen, scholen, enz.) bestemde het park voor als een gebied voor recreatie en wandelingen voor alle buurtbewoners. Maar het was noodzakelijk om ook de bestaande ecologische mogelijkheden in ere te houden.

De filosofie van het project bestond er dan ook in om het in een aantal stappen aan te leggen. Aan de kant van de stad is het park landschappelijk en eerder klassiek, met speeltuintjes, grasperken, geordende en gestructureerde aanplantingen, rustzones. Maar verderop, in de richting van het meer rurale landschap van het site het Scheutbos, wordt het park minder gestructureerd en geordend, met een strook hoogstammen, maaibeiden, vochtige zones en braaklanden.

De paden zijn vereenvoudigde overblijfselen van de oude buurtwegen die typisch waren voor deze streek.

Het Brusselse Gewest ging ervan uit dat de moestuintjes een recreatieve functie hadden, maar ook een rol speelden in het sociale weefsel van veel Molenbekenaren. Bovendien hadden ze een duidelijke plaats in het landschap. Daarom besloot men om ze te behouden, maar ze wel te reorganiseren in functie van rationeel gebruik, eenvormigheid en esthetisch uitzicht. Doorlevende hagen met een belangrijke ecologische functie werden rond de moestuintjes geplant.

De Leibeek, die voor een deel was gekanaliseerd en overdekt, werd opnieuw bovengronds gebracht. Ze kreeg een bredere loop om zo een overstromingszone en twee waterpoelen te creëren. De ophoging van de indamdijken verhoogde het overstromingsfenomeen zodat er kansen kwamen voor de typische plantengroei en fauna van vochtige zones. Die waren verdwenen voor de aanleg van het park, maar nu kunt u ze weer waarnemen vanaf de vlonder die leidt naar de weiden van het geklasseerde gebied.

OPMERKELIJKE FAUNA EN FLORA

De weiden van Scheutbos worden jaar na jaar rijker (nieuwe soorten bloemen, grassen en peulgewassen) en zijn een rustplaats voor lijsters, merels, spreeuwen, houtduiven en kraaien die er voedsel in overvloed vinden. Regelmatig ziet u er ook een haas, bos-, kleine spits- of woelmuis lopen.

In het kleine bos in het noorden en op de plaatsen waar bonte spechten, goudhaantjes en staartmezen voorkomen, groeien orchideeën (*Epipactis helleborine*). De grote knotwilgen (*Salix alba*) worden overal in het landschap bewaard voor hun landschappelijke waarde: ze geven het landschap reliëf en volume.

HOE HET WORDT BEHEERD

Leefmilieu Brussel – BIM past in het Scheutbosspark een gedifferentieerd beheer toe. In het meer klassieke deel van het park, aan de kant van de stad, maaien we de grasperken regelmatig, snoeien we de bomen, hagen en struiken, en vegen we de wegen schoon. Hoe verder u van deze zone weg wandelt, hoe onregelmatiger de ingrepen zijn. Hier bepalen de algemene ontwikkeling van de biotoop, het gevaar dat de watervegetatie alles overheerst, de wil om een maximale variëteit aan bloemen en fauna in stand te houden, maar ook de wens om het publiek er extensief en gevarieerd gebruik van te laten maken, hoe vaak we maaien, snoeien en algemene onderhoudswerken uitvoeren.

Dit gedifferentieerde beheer heeft nog een bijkomend voordeel: eenzelfde park krijgt zo meerdere functies – een ecologische, sociale, recreatieve, educatieve, enz.

Om het transport in het Scheutbos te beperken, wordt het groenafval zo veel mogelijk ter plaatse hergebruikt: boomstammen en takken worden in stapels gelegd en dienen zo als schuilplaats voor de fauna. Soms worden ze verhakseld en uitgestrooid in de zones met struiken.

De gebruikers van de moestuintjes hebben samen een vereniging opgericht om hun perceeltjes beter te leren beheren. Daarvoor organiseren ze ter plekke lezingen rond de seizoenen en wisselen ze van gedachten met Leefmilieu Brussel – BIM als parkbeheerder. Ze werken ook mee aan de bewustmaking van het publiek.

BIJZONDERE MONUMENTEN EN BEELDHOUWWERKEN

BEELDHOUWWERKEN

Drie maansikkels en een boog (2000)

Met dit beeldhouwwerk in rood gelakt staal won Thierry Bontridder (1956) de beeldhouwwedstrijd van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2000. Het jaar daarop kwam het kunstwerk in het Scheutbosspark. Ondanks de grote afmetingen heeft het een lichte structuur. Het werk bestaat uit drie maansikkels die de weg van de maan in de kosmos symboliseren. De boog die uit de grond oprijst en er weer in verdwijnt, staat voor de band tussen hemel en aarde. In meer algemene termen gaat het om een symbolische voorstelling van het evenwicht in de ruimte.

GROENE RUIMTEN IN DE BUURT

Ten noorden: het Houwaartpark, het kerkhof van Sint-Agatha-Berchem, het Wilderbos en het Hoogveld.

Ten noordoosten: het gebeid van de Taborberg (Dilbeek) en het Kattebroek.

Ten westen: het Scheutbos.

Ten oosten: het Muzenpark, het Marie-Josépark en het Albertpark.

Ten zuiden: het Scheutbos en het Peterbosspark.

Oppervlakte: 6,22 hectare.

Typologie: wijkpark met recreatieve bestemming in het eerste deel en met ecologische bestemming in het natuurlijker deel.

Eigenaar: gemeente Sint-Jans-Molenbeek.

Beheer: Leefmilieu Brussel – BIM na de ondertekening in 1990 van een erfpachtovereenkomst tussen de gemeente Molenbeek en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Klassering: het Scheutbosspark is niet geklasseerd.

INFOFICHES - GROENE RUIMTEN

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

Het park is niet omheind en dus de hele dag toegankelijk.

Een parkwachter die ook zijn ronde doet in het nabijgelegen Wilderbos, is de hele tijd aanwezig:

- in de winter van 8 tot 18 uur;
- in de zomer van 8 tot 20 uur;
- in april en september van 8 tot 19 uur.

INFORMATIE TER PLAATSE

Hebt u een vraag? Wilt u een probleem signaleren? Spreek dan een van de parkwachters aan.

In noodgevallen: Parkassistentie op 0497 599 99 87.

Leefmilieu Brussel – BIM: 02 775 75 75, info@leefmilieubrussel.be.

UITRUSTING

Er is een speeltuin voor de kleintjes en een tweede voor grotere kinderen, moestuintjes beheerd door Leefmilieu Brussel – BIM, een vlonder voor observatie langs de Leibeek, een verdeler voor hondenoepeschepjes, hondentoiletten aan de drie parkingangen, zitbanken, vuilnisbakken, schuilplaats voor tuiniers en parkwachters.

INGANGEN

De ingangen tot het Molenbeekse Scheutbospark liggen aan de Louis Mettwelaan, de Scheutbosstraat, de Maurice Van Hemelrijcklaan. U kunt er ook in lopen via het aanpalende Scheutbos.

TOEGANKELIJKHEID VOOR PERSONEN MET BEPERKTE MOBILITEIT

De sterke helling (8%) van het Scheutbospark maakt het moeilijk toegankelijk voor personen met een beperkte mobiliteit. Toch is de toegankelijkheid in het klassieke landschapsparkgedeelte verzekerd door de gebruikte wegbedekking langs de Louis Mettwelaan en de Van Hemelrijcklaan.

OPENBAAR VERVOER

Tussen 2007 en 2009 voert de MIVB een grote herstructurering door van haar netwerk om de mobiliteit in Brussel te verbeteren. Tijdens deze periode gebeuren er ingrijpende veranderingen aan de lijnen. Wij vragen u naar de website van de [MIVB](#) te surfen om te weten welke lijnen van het openbaar vervoer dit park aandoen.

MEER INFORMATIE

Brochures van Leefmilieu Brussel – BIM:

- Naar een ecologisch beheer van de parken in het Brussels Gewest;
- Wandeling langs de beeldhouwwerken in de Brusselse groene ruimten.
(Te bestellen op 02 775 75 of via een e-mail naar info@leefmilieubrussel.be).
- Meer informatie over [het Scheutbos](#).
- Meer informatie over [het groene en blauwe netwerk](#).

